
ČISTÁ

KULTURA

I ŽIVOT

BEZ BUREKA

intervju: Aljoša Pužar

Aljoša Pužar od 2007. živi u Seulu (Južna Koreja) gdje radi kao docent na Odsjeku za južnoslavenske studije i na Poslijediplomskoj školi za regionalne studije Korejskog sveučilišta zastrane studije (Hankuk University of Foreign Studies), te kao naslovni docent komparativnih kulturalnih studija i studija popularne kulture na sveučilištu Yonsei (Underwood International College). Ovih dana prestaje njegov angažman višeg asistenta na Odsjeku za kroatistiku i Odsjeku za kulturalne studije Filozofskog fakulteta u Rijeci. Od 2001. do 2004. bio je i ugovorni profesor Sveučilišta u Trstu. Jedan je od inicijatora i pokretača kulturalnih studija u Rijeci, bivši suosnivač i suurednik *Limena* (*Limen - journal for theory and practice of liminal phenomena*) i urednik riječkog časopisa *La Battana*, pisac, kolumnist, esejist i autor više knjiga.

P: Predavao si na Odsjeku za kulturalne studije i na Odsjeku za kroatistiku u Rijeci, sada predaješ na sveučilištima u Seulu, u Južnoj Koreji. Koliko si morao prilagoditi svoje pedagoške interese novom radnom okruženju i kulturnom kontekstu? Jesu li te stvari usporedive?

O: Kroatistički rad u Koreji jako me podsjeća na moje prvo sveučilište, na Trst. Često uspoređujem svoje talijanske studente s mladim korejskim slavistima. I jednima i drugima zlo je od padeža. I razumijem ih...kad se samo sjetim latinskog...agricola, agricolae... A izgovor... Riba ribi grize rep. Liva livi gvide leb. Na vrh brda vrba mrda. Nabkblavlbamda. Što ćemo, mučimo se i volimo se. Što se kulturologije tiče, često mi nedostaju riječki studenti, ali mahom privatno, kao prijateljske njuške. Fali mi ponekad vaša "bahata" i tipično balkansko-mediteranska sposobnost da o svemu imate mišljenje a i rado se sjećam kako su se neki od vas lako dali navući na utopiju i još su bili kadri mene ugojenog salonskog anarhistu povući u neke dobre priče tu i tamo, a to je za kulturalne studije najbolja i najproduktivnija kombinacija, čak i kad se radi o dijalogu ljenčina.

P: A kakvi su studenti kulturalnih studija u Južnoj Koreji? O čemu razgovarate?

O: Moje je korejsko iskustvo zasad ograničeno na samo dva sveučilišta od oko dvjesto i pedeset koliko ih u Koreji postoji, s barem desetak donekle relevantnih kulturologija. Imao sam sreće, ponudili su mi da kulturalnim studijima poučavam privilegiranu kastu odabranih internacionalaca na jednom prilično otmjenom mjestu. I već kad sam skoro raširio krila sreo sam slučajno u Tokiju legendarnu korejsku feministicu koja je već trideset godina na tom istom sveučilištu i koja nije prezala od toga da me obeshrabri. Kaže ona meni: "O, ne, ne na tom koledžu ta-

mo...bila sam ja tamo. Tamo su ti bogataška djeca većinom rođena u Americi i nećeš s njima ništa napraviti." Naravno, čim sam došao pred te klince sa svojim koferčićem Gramscija, Althussera i drugih, išao sam deautomatizirati tu mašinu, ili uspavljivati aždaju, kako hoćete. Moj prvi govor je bio u stilu: "Dobar dan privilegirana ekipo nenormalno visokih IQ-a i pratećih debelih ambicija, ja sam vam živa egzotika iz tamo neke zemlje i hvala vam što ste odabrali moj predmet. Rekli su mi već da s vama neću ništa napraviti, ali na žalost sad moramo malo učiti o revoluciji i socijalnoj pravdi. Upozorili su me da ste razmaženi i da ne trzate na to, a ja mislim da morate, ali ne nužno zato što je to moralno, pravedno ili nužno." A oni: "Onda zašto?" A ja: "Pa zato jer je cool i slatko i stilski opravdano: izgledat ćete glupo i seljački sa svim tim parama i karijerama ako ne budete promovirati utopijske sisteme i pritom činili nešto dobro... a, fakat, ko želi izgledati glupo i primitivno dok uživa?" I odmah sam osjetio da smo se našli, odnosno skupa nasjeli na istu foru na koju kulturologija nasjeda već desetljećima, ali to nije nipošto tako grozno kao što se misli. Pametni su to mladi ljudi, a i znaju šutjeti kad treba (baš kao što vi znate govoriti kad treba). A onda vremenom otkriješ da neki od njih već imaju dosta afričke gladi, indijskih gubavaca i slično u svojim privilegiranim životopisima, da pišu radikalnu poeziju i tako... s vremenom vidiš da im buržujska krivnja i njene karitativne posljedice funkcioniraju sasvim pristojno, vidiš da čitaju femke i marksiste pod normalno, da im je Derrida na noćnom ormariću češće no našim rokerima i da im nije teško studirati, pisati i čitati gotovo danonoćno. Ne gaze ljude džipovima i ne šmrču bijelo, ko naša zlatna mladež, Luka i Borna i slični pozlaćeni čobani... Trenutno imam u učionici studente iz desetak ra-

zličitih zemalja, iz Europe prednjače Skandinavci, predajem im popularnu kulturu, komparativnu i opću, ponešto dajdžestirane zapadne teorije i birmingemske škole, a najviše rodnih tema i dilema i tako...osjećam se po tom pitanju skoro kao kod kuće, samo s malo "azijskijim" fokusom na lokalne forme i probleme. Pitam djevojku iz Vijetnama što će sa svojom otmjenom diplomom. A ona mi kaže: otvoriti školu duboko u šumi, kod nje doma u Vijetnamu i napraviti neku razliku za one klince tamo. Eto, meni je to OK. Čak i ako kasnije promijeni mišljenje, imala je dobar san.

P: Što je onda toliko različito?

O: Pa meni je najbitnija razlika jezik na kojem pišem i predajem i to ljudima koji ga često znaju bolje nego ja, ali i to što sam u međuvremenu i ja marljivo učio i ponešto i naučio i možda i ja držim neku dobru knjigu na noćnom ormariću. Tako da sam sličan, a opet i drugačiji profesor nego prije. Sistem je uhodan i bogat i nitko ne kuha špagete "bolognese" u zraku, bez mesa i bez tjestenine. Lova, knjige, putovanja, konferencije, susreti.

Dobri uvjeti imaju smisla i znanstveno, nije posrijedi tek jalovi hedonizam. To je glavna razlika. A ima i, da tako kažem, ljudskih sitnica. Ne znam, vjerojatno postoji i korejski jal, ali ja ga obično ne osjećam ili ga ne primjećujem. Osim toga svačiji se rad cijeni ako je na odgovarajućoj razini i ne smatra se tek izgovorom da ti se natovari i tuđi. Tvoj je rad tvoj ponos, tvoja naftna bušotina i tvoja legitimacija. Ako si dobar - sreća tvoja, ako nisi - bed, ali opet tvoj. To mi se stvarno sviđa.

P: Što misliš o trenutnoj poziciji kulturalnih studija, razvoju discipline, kako u akademskom diskurzu, tako i u svakodnevnim praksama?

O: Pa kulturalni studiji, ako nisu aktivno etnografski i aktivistički, sami zatiču svoj omiljeni mit o "življenju" iste one kulture o kojoj pišu, a naročito pak, o "življenju" samih kulturalnih studija. Ti mitovi su važni za povijest i za trenutna nadahnuća kulturalnih studija i to je pitanje koje nas uvijek muči. Možda malo manje sada nego polovicom devedesetih godina kad je međunarodna institucionalizacija naše disciplinirane antidiscipline dosegla vrhunac, ali kod nas stvari kasne. To da su kulturalni studiji antidisciplinarni, to je jedan od posebno sočnih mitova... kao: udružili se blagoljevičarski profesori i razorili matične međe i međašne kamenove književnosti, sociologije i historiografije i počeli plutati između društvenih znanosti i humanistike. Kao u onoj britanskoj dječjoj pjesmici o tri "mudraca" iz Gothama što krenuše u zdjeli morem... ("Da je zdjela izdržala, priča ne bi bila mala"). No, recimo da plutanje za kulturalne studije još traje i trajat će, kako se čini, ali se zdjela nije pravo makla od kampuskog ribnjaka sa zlatnim ribicama i metalnim pločicama na kojima piše: "Ne gazi nasade!" i "Ne hrani patke i labudove!". Sanjani oceani zamijenjeni su mimikrijom disciplinarnosti koju osiguravaju mitska birmingemska povijest i institucionalna organizacija i izgradnja kurikulumuma što je i sama u međuvremenu zapala u kojekakve hibridne i tržišno orijentirane paradisciplinarne spletove... te postakademske zavrzlake možda su i pomogle kulturologiji da se osjeti u tom smislu čak i prvom među jednaki-ma, a neki vele da je kulturologija to ludilo i omogućila. Kulturalni studiji su se, međutim, razvili (i) iz andragoških programa (obrazovanja za odrasle) i zato su od početka imali prizvuk neo-

bične mješavine namijenjene ulici i tvornici. Mudraci koji su sjeli u zdjelu nisu je zato učinili glupom ili reakcionarnom. Dapače, nahranili su je s onoliko kritičkog duha i utopije koliko je užtogljena britanska akademija uopće mogla progutati, a bilo je i grčeva, viškova i bura u šalici čaja. Ja ne želim ozbiljno misliti o tome da je kulturologija sukrivac za to da se, navodno, za predmet "Miješanje koktela" može dobiti kredit (bod) na jednom američkom studiju stomatologije ("Oprostite, izvadio sam vam pogrešnu sedmicu, jeste li za Martini dry? Maslinu?") jer to naprosto nije istina. Kulturalni studiji dio su te čaknute priče o postdisciplinarnom gašenju "univerziteta" ali često s mnogo više realnog akademskog doprinosa, ravnoteže i domišljenosti nego li neki odsjeci za teologiju, filozofiju, sociologiju i psihologiju što svojim polaznicima u uvjetima mentalnog urušavanja pod pritiskom neoliberalnih mašina očajni obećavaju da će moći raditi "u medijima i odnosima s javnošću"! Dakako, kulturalni studiji obično se spretno pobrinu za to da u imenu i formi različitih sadržaja remisciraju sanjane društvene promjene. No to što se (da ostanemo kod alkoholnih analogija), recimo, u koktelu naoko revolucionarnog imena "Cuba libre" (slobodna Kuba) krije ne samo korporativna Coca-Cola, već i kolonijalna prošlost tog otoka, nešto je gotovo samorazumljivo. Kulturologija, baš poput polufantastične "znanosti" ekonomije, živi s kapitalizmom i od kapitalizma, s tom (ne)važnom razlikom da se kulturolozima obično to barem pomalo gadi, a ekonomistima obično baš i ne. Zato kulturolozi oko bedra stežu bodljikavo remenje marksizma i još nekih izama, šepaju i malo se stide. Ali to je zapravo i očekivano. U posljednje tri godine mnogo sam putovao i obilazio "žarišta". Nemam dojam da kulturolozi paničare, mislim da su imali mali post-teorijski moment,

mislim da se jaka skupina radikalnih "teoreofila" tome usprotivila i pobijedila, mislim da uspješno odradujemo repove Deleuzea, praši se empirizam i holizam (a bogme i monizam), strukturalizam izdiše i u svojim postističkim i kriptičnim varijantama i ljudi pišu o organizaciji, uzorcima, ritmovima, relacijama, golim oblicima i tenzijskim točkama kulture...U aktivističkom ogranku popularni su pirati. Ali, kao i uvijek, ima svega. Mene najviše veseli jaka etnografija i autoetnografija s teorijskom podlogom, tamo gdje ne možeš razmrsiti dosadnu sociologiju kulture, naivnu urbanu antropologiju, jalovu društvenu akciju, pretenciozni književni tekst i oslobodilački performans. Šuć-muć i nešto ispadne. Ovisno tko kuha. U modi je, dakle, "kompleksnost", različiti oblici redukcije popularni prethodnih desetljeća su out.

P: Kako bi objasnio shvaćanje kulturalnih studija kao svojevrsnog teorijskog kišobrana?

O: Nadam se da u Rijeci još postoji kišobranar... ili možda ne, možda je i njega progutala povijest "napretka"... znam da mu se radnja u Ciottinoj ulici zvala "Umjetna brusiona", i to je baš fina metafora za kulturalne studije. Popravljaš i izrađuješ male niše i sisteme za obranu od (kapitalističke) kiše i psuješ naoblaku, brusiš oruđe, kuješ kazališno oružje, škarice za papirnate lutkice i tako...lijepo je to. S druge strane, kada kiše ne bi bilo, ili bi padala odozdo prema gore, tvoji sistemi nikome ne bi trebali i ti bi bila obična polovna filozofkinja ili bi analizirala poeziju. A to ti se nije mililo "in the first place", htjela si trošiti energiju na svoje male i velike utopije, kako i priliči kulturnim, naprednim i besposlenim ljudima. Dakako, da bi ljudima pokazala da to što radiš ima i neku akademsku i misaonu težinu, a i da bi solidno organizirala vlastita zapažanja, potreban ti je neki vokabular, potreban

ti je sav taj dokazni postupak i verifikacija kojom te se istodobno i interpelira kao biće akademije, ali ti se i pridaje društvena moć da stimuliraš procese i pojave. To je ta igra dvostrukosti oko našeg kišobrana. Ako kulturalna teorija (poluprimijenjena filozofija kulture, ili pak čista filozofija čitana očima tumačitelja svakodnevice) i nalikuje kišobranu, onda je bogme taj kišobran i umjetan i umjetnički i prošu pljen na sto mjesta i šareni konci vise oko rubova, ali baš je zato i dobar. Dovoljno je velik da se pod njega stisneš s dragom ili dragim (ili oboje) i da pojedete neki ridikulozni vegeburger ili (meni mnogo fundamentalniji) burek, čak i ako oko vas padaju sjekire. A to je već skoro dovoljno dobro.

P: Možemo li govoriti o kanonima kulturalnih studija?

O: Možemo. I u smislu kanonske literature i u smislu topova. Najbolje je kad kanonsko djelo funkcionira i kao topovska kanonada (canon/cannon), ali takva su rijetka. Teorija je najčešće samo mehanizam za nišanje, a za topovske kugle mora se ipak pobrinuti netko drugi. Ili ti isti ljudi, ali u slobodno vrijeme. Ako im ga ne ukradu svakodnevnih thompsonalije...Eeevo zooooreee, eeevo dana, eeevo Foucaulta i Lacana...

P: Što misliš o kulturalnim studijima kao svačijoj svakodnevnicima? Ponešto pojašnjeno, možemo li reći da svi na određeni način, u našim svakodnevnicima prakticiramo kulturalne studije?

O: Ne, ne svi. Mnogi samo životare i ne određuju se ni prema čemu, žive u pukotini, ali ne vide se kao bića odmak, hipnotizirani identitetom. Dio su kulture, ali ne i samorefleksije koja autopoietički rađa novu kulturu... Kulturalni studiji, čak i kad su najakademskiji i najmuzealniji nisu nešto čime se zanimaju svakodnevni zombiji. Veći je

problem što postoje i oni posebni zombiji koji tvrde da su im kulturalni studiji poziv. Srećem ih po konferencijama, ispadaju im teorije iz rukava, a imaju prazne oči i suhe jezike. S druge strane svaki ufurani skejterčić s darom za samoironiju i s otvorenim očima i nozdrvama u biti živi kulturalne studije, kao što ih živi i aktivna planinarka, gljivar, kuharica, ljubavnici. Eros, dakle, i refleksija. Ako su kulturalni studiji odnjegovana autoreferencija kulture, a kultura je sveprotežna i obična, onda bi valjda i kulturologa trebalo biti kao peluda ambrozije, ali nije to baš tako. Nije lako odnjegovati pogled da bude prodoran i barem malo "po tvom". Zato nas ima malo i žalosno malom broju zombija od nas se kiše i šmrca.

P: Unutar svog tog razvoja, svih promjena i pokušaja, gdje se po tebi pozicioniraju riječki kulturalni studiji?

O: Rekao bih da nije baš umjesno niti uputno procjenjivati iz daljine... ali kad već pitate pokušat ću i iskreno odgovoriti. Mislim da sam skovao sintagmu "riječki kulturalni studiji" i da je u tome bilo i neke pozitivne drskosti i nade, ali ta je sintagma bila i (zasad) ostala više parola nego opis. Kako mi se (ponavljam, iz daljine) čini, kulturalni studiji u Rijeci ne postoje kao škola mišljenja ili prepoznatljiva organska jedinica akademske kulture već samo kao sanjana sinergija zasebnih profesorskih i studentskih, pedagoških i autorskih učinaka, često veoma raznorodnih a ponekad čak i otvoreno nepovjerljivih prema kulturalnim studijima kao intelektualnom projektu. Misaoni poligon poput ovog vašeg novopokrenutog časopisa, tim je važniji, kao i vaše istaknute aktivnosti u prosvjedima, blokadama i javnim diskusijama. Što se samog akademskog "brenda" i njegove simboličke težine tiče, to vam ne znam kazati jer sam daleko. Ali očito ima ljudi i trse se da održe svakod-

nevicu tog pogona, a to je valjda u svakoj priči najbitnije. Postindustrijska, folklorno-ljevičarska, tranzicijska i (manifestno, ali i površno) multikulturalna Rijeka raskošan je poligon za kulturalne studije, sad bi trebalo vidjeti imaju li "riječki" kulturalni studiji neke veze sa življenom kulturom koja im se odvija pod prozorom. To morate pitati kolege koji čuvaju tu priču. Što se mene tiče, od "riječkih kulturalnih studija" mnogo sam naučio, najviše na vlastitim i na tuđim greškama, a to je dragocjeno i zahvalan sam na tom iskustvu. Nisam zluрад niti bahat (trenutak slabosti, hehe) i iskreno želim da riječki kulturalni studiji uspiju, želim svako dobro svima koji su bili u mogućnosti ostati na tom brodu ili su na njega nedavno došli sa željom da ga obogate i pokrenu. Ne treba biti patetičan ni po pitanju pravih, ni po pitanju krokodilskih suza. Nije krokodil pojeo maloga Ju Ju. Živimo u brzom i povezanom svijetu i radimo u maloj ali važnoj disciplini. Htjeli ne htjeli, na istom smo zadatku i još ćemo se sresti.

P: Gdje se, ako takvo stvarno ili virtualno mjesto postoji, u svojoj transkulturalnoj priči najviše osjećas kao stranac?

O: Među mediokritetima koji ne znaju da su to što jesu, ili još gore: znaju, a ne korigiraju svoje ambicije. I među nasmiješenim siledžijama, najčešće muškarcima. Takvih ima u svim kulturama, naravno, i što ih manje srećem, to bolje.

P: Drugost?

O: Drugost? Hahaha, sjećam se naših diskusija o drugosti... Mislim da smo pretjerivali. Drugost je svačija prvost, ne moraš biti baš Levinas da skužiš kako se gradimo i kako određujemo grleći Drugost i bacajući se na nju, ili je gurkajući od svojih šupljina. Ali ako ćemo ekstremno, tko Drugost slavi kao takvu, taj je već na pragu zločina. Slavljenje razlika je slatko samo ako je

ironično-blagonaklono i karnevaleskno i ne potire svijest o univerzalnosti misije preživljavanja i ravnoteže ili svijest o totalnoj relativnosti i protočnosti razlika. Pa što ako je sva ta geteovština i hegelovština bila često mužjačka i bijela? To smo počistili i još ćemo čistiti. Radi se samo o još jednoj razlici, jednom partikularnom momentu koji se pomakao prema centru i zarobio parsto generacija. I šta sad? Ne znači da zato sad trebamo plutati u slavljenju različitosti svačije guzice: svaka ima svoj faktor. Super, ali bitno je da je guzica. A to se zaboravlja. Taj kampuski multikulturalizam američkog tipa je trubast i trupast... imam studenta iz Norveške koji ne putuje bez kozjeg sira i nosi ga kao svojevrstu zastavu, a studentica iz Njemačke tvrdi da bi po njenom sudu njenu kulturu najbolje predstavljala šnicla. Onda njemački vegetarijanac može slobodno reći da je svemirac. Pa i bolje mu je. Ja sam za totalni kozmopolitizam, panseksualnost, posesivni individualizam (intelektualni), radikalizam opće prakse, pirateriju koja proizvodi viškove, sinergiju nadljudi i njihovih nadljudskih napora. Što ne znači da mi ne igra srce na neki istarski miris ili boju, ali neću valjda dati srcu da se razbahati. Gentleman ne podliježe niskim strastima. Osim biranim. Hehehe. Da...cijenim Ortegu y Gassetu, bio je u pravu. Mase su topovsko meso, neproduktivni i izmanipulirani faktor povijesti čak i kad ih pukne, što bi sociolog Mannheim rekao "hilijastički" zanos (ili upravo tada), njihova je nametljivost grozomorna. Ne, nisam konzervativan, mili čitaoče, nego ti u biti ne znaš tko ti je u "mnoštvu". S kim da dižeš crvene talase, s krelcima nekim? Lijepo je rekao Lenjin, ne umiju to radnici sami... A ako ti se intelektualno patroniziranje gadi, a ti fino motičicu u ruke... Uzmite, recimo, pivoločne na(j) vijače koji urlaju poput gorila. Ako su pametni, prazne energiju i razvijaju

osjećaj za ironiju, to je donekle podnošljivo. Ali ako su spremni povjerovati u svoje urlanje pa onda još i osjetiti navalu zlih hormona i stezanje šaka, onda ih prezirem i smatram zloćudnim idiotima. Tzv. politička korektnost, to je predvorje Reichstaga koje samo čeka nacističke baklje. Uvijek ti prosječni majmuni nekog vruga spaljuju... Planeta majmuna i Fahrenheit 451 u jednom... čista distopija... A opet, Gramsci je sanjao organske mrkve i sad što ćeš... pokušavaš poučavati i proučavati i komunicirati...pa ako upali, dobro...

P: Što je s jezikom kao poljem sukoba? Kako bi objasnio jezik u okvirima lingvističkog imperijalizma?

O: Valjda kao svoj mukotrpan i spor ali i ugodan projekt pisanja i objavljivanja na engleskom i talijanskom jeziku. Ili kao poeziju hrvatskih latinista 15. i 16. stoljeća. Kao složenu i normalnu stvar. To je poput onih davnih redovnika iz Kapadokije koji su čitavog života dlanom oblikovali grubi kamen, imperijalno osvajanje samog sebe. Engleskom seljaku tu je teško kao i meni, zapravo još i teže. Nije svatko (engleska) kraljica. Ima i radilica i trutova. Zvuči pomalo zastrašujuće, ali ja biram biti radilica. Od dobre radilice jednom može biti i kraljica, ili barem kap meda za nečiju prehladu, a od "boemskog" truta samo slab seks i tupost. Čitanje naglas na stranom jeziku vježba mozak, kažu neurolozi. Nekome to ne treba, sam je po sebi popio svu pamet svijeta i sazeo je u svoju revolucionarnu i pravedničku bocu piva. Govori jezikom hmjelja i svi ga frendovi razumiju. Slavi drugost a strah ga je zamaći za ugao. Moji djed i baka (tj. nono i nona) prepirali su se na hrvatskom, njemačkom, talijanskom i francuskom, a znali su točno što su i tko su i odakle. Gdje je tu imperij? (Odgovor: u Beču, dakako! hehe) Ukratko: ako si rođen u naciji s jednim i pol samosvojnim intelektualnim do-

stignućem ili uči jezike ko lud ili diži spomenike učenim prevoditeljima i tumačima koji ti spašavaju guzicu. Druge nema. Ili si do te mjere povjerovao u kulturološko podpiranje svih "estetičkih" hijerahija, pa misliš da su time i sve vrijednosti nestale iz vidokruga?

P: No kako bi objasnio asocijativno zrcaljenje jezika i kulture? Misliš li da jezik 'krade' ili 'oslobada' ideju? Ili možda radi oboje istovremeno?

O: Jezik je neprijatelj slobode, a organizam prijatelj. Što ne znači da ne možeš napisati priču koja će te natjerati na organizam. Jezik je kavez, a meditacija ili mistična molitva prijatelj. Što ne znači da ne možeš napisati pjesmu koja će slaviti duh. Čovjek je međubiće, zvijer čiji je brlog u pukotini, sve što njegov jezik krade, krade da bi oslobodio, a sve što oslobađa sprema se ponovno pokrasti. Sad ostaje pitanje je li (ne) jasnije vaše pitanje ili moj odgovor. A to već traži produbljeniju ekspertizu, onu kakvu nude ljudi kojima se divimo...

P: Može li se govoriti o «hegemoniji vizualnog» u današnjem globalnom kontekstu?

O: Ako pričamo u okvirima klasičnog Gramscijevog pojma hegemonije, ne. Ali i inače, mislim da ne. Odnosno, ne na bitno drugačiji način nego, recimo, u starom Egiptu. Samo što se slike miču. Uz odgovarajuću travu i alkohol i u Egiptu bi se micale. Mainstream medijsku teoriju kasnog dvadesetog stoljeća koja slavi takve "pomake" ćutim kao intelektualno najslabiji ogranak (ili paralelni tijek) kulturalnih studija. To kolektivno prečuđavanje nad posrednošću života i neposrednošću tehnologije je smiješno. Naročito su zazorni oni što se, umjesto bavljenja virtualnošću materijalnog što prati ljudski rod od kad je svijeta i vijeka, upinju i znoje ne bi li dokazali opipljivost virtualnog i još k tome stalno prorokuju neke novosti.

Nema novosti. Sve smo već vidjeli ranije, čak i I-pod. A tek "posthumani" hibridi i kiborzi... zanimljivo za diskusiju, ali potpuno netočno u smislu dijagnoze. Tu treba čitati Deborda, premda i njegum grano salis. I on misli da je kapitalizam ful drugačiji od feudalizma.

P: Koliko je relevantno i funkcionalno reklamiranje intelektualaca u svijetu popularne kulture i senzacionalizma? Koliko kritika može o(p)stati kritikom u formi spektakla?

O: Aha, evo opet Deborda. Ako su svi društveni odnosi spektakularni, tko bi trebao biti izuzet? Neki asocijalni homo ludens, pristalica festivala, zaigrani šetač...pa on je i unutra i vani i kritizira svijet da bi kritizirao sebe, podnosi svijet toliko da sam sebe ne ubije (što je Debord na koncu i učinio). Volio bih tu pročitati "reklamiranje" koje spominjete ne kao marketing, nego kao nešto što se radi na odjelu za reklamacije, tamo gdje odlaziš ako si kupio robu s greškom. Prema tome, jasno je da je "reklamiranje intelektualca" posve relevantno, ali ne nužno i funkcionalno jer uvijek nedostaje instanca koja bi ga dobro ispljuskala. Levinasovski Treći. I onda kako veliki demokrati mahom ne vjeruju u mistične stvari (s izuzetkom "demokracije"), u instance poput Levinasovog odsutnog boga ili Derridaove pravde, već se kunu u korektnu i konkretnu proceduru, intelektualca umjesto njegove vlastite razvijene svijesti i osjeta za Jedno nadzire (a katkad i mlati) nepismena policija, pendrek njegove vlastite "procedure" ili "procedura pendrekanja", katkad i "pendrekanje procedure"... A kad pomisliš da reklamare u latinskom znači i glasno protestirati, onda je ironija potpuna. Ako se još malo izgubimo u prijevodu, možemo sve te intelektualce i "re-claim", možemo ih ponovno potražiti, obratiti za našu svrhu, zatražiti...ovladati njima, oteti ih spektaklu i strpati u kutiju od cipela, pa

pod krevet fino, u prašinu, gdje im je i mjesto... i onda možemo mirno reklamirati sami sebe...čuj, ja sam ti jako u Nancyju...ne, ne, ne Badiou, onaj drugi...da...čuj, ne veli ti se Laklo, nego Laklau (Laclau), on ti se posvađa s Mouff...pa to je stara stvar, nisi čuo? Pa di ti živiš, prijatelju...Kajgod.

P: Možeš li se prisjetiti neke znakovite anegdote kroz koju si osjetio kulturni šok?

O: Hm....zar nije čitav život gromobran za gromke šokove? Pas sapet u kavezu na putu u korejski restoran pseće juhe, crni Jamajčanci kojima je kao i meni njihova smotana aviokompanija zagubila kofere koji viču kako su bijeli ljudi za sve to krivi...valjda što su izmislili avione...bizarna ali i razumljiva postkolonijalna oštećenost, slična PTSP-u... PTSP-ovci po hrvatskim portalima...majku ti srpsku...majku ti hrvatsku...svi koji majke hoće po kratkom postupku... Korejski profesor koji mi kaže: drago nam je što putujete i pišete, ali nama je bitno da li nam se osobno sviđate...ili je to Hrvatska...ne, čekaj, možda je samo taj profesor slavenofil... Šamanistice koje se srame šamana, kršćani šamanisti, uniformirana školarka polaže dlan na moju straznjicu u seulskoj podzemnoj željeznici...hihot njene prijateljice i moje crvenilo, francuska grofica s osmodijelnim imenom i četiri dvorca s kojom ću pisati o revoluciji i feminizmu...ako nemaju kruha, neka jedu Marxa... germanisti koji upravljaju korejskim građevinskim gigantima; Foucault, Barthes, Althusser, Sartre, Simone de Beauvoir, Deleuze, Guattari, Lyotard i drugi kasnih sedamdesetih javno traže zabranu ograničenja nenasilnih spolnih odnosa djece i odraslih... među potpisnicima je i sadašnji francuski ministar vanjskih poslova Kouchner...kanonska ekipa...skupi laser botoksiranog estetskog kirurga koji pljučka dok govori, debele Korejke rodnom iz Guatemale i Meksika,

ljudi koji su protiv pomoći Haitiju, tuvačko grleno pjevanje na korejskom kršćanskom sveučilištu, zrnce kineske prašine u oku, otac koji siluje kći prstom i ismijava svaki dan u godini deset godina za redom kako bi je kaznio što ju je drugi tip silovao kad je imala jedanaest, život bez bureka, Thompson, Bandić, ljudi koji jedu krvavice... ljudi koji pojedu po tri bureka...hm...da...tu bih stao: sam sebi uvijek najgori kulturni šok, sretan u onim prigodama kad sam sebe ugodno iznenadim.

P: Čime se baviš ovih dana?

O: Što se Hrvatske tiče, krajem prošle godine predstavio sam novu knjigu (Azaleje na putu, Jesenski i Turk, 2009)...to je lako štivo, zapisi o Koreji, primjereno plaži, vlaku ili sanitarnom čvoru heheh, a može se i ormar podmetnut... Nastavio sam pisati tjednu kolumnu u Glasu Istre i trenutno kasnim s dva eseja za naše časopise, što je donekle podnošljivo. Na talijanskom jedan rad čeka objavljivanje već mjesecima zbog financijske krize u institutu koji ga tiska. Stara Europa malo kašljuca... Na engleskom upravo dovršavam četvrti esej u etnografsko-autoetnografskom ciklusu od šest eseja o transgresiji. Od toga je prvi esej već objavljen, taj je o piratskim kulturalnim studijima, dva muzikološka su u tisku, a ovaj četvrti koji je nekako zaguljeno-feministički čekaju u Cardiffu, jer je dogovoren još prije pola godine. Stalno sam u zakašnjenju, stalno...stalno pišem pisma isprike, kao luđak. A nisam baš toliko bitan da bi me se čekalo... Tješim se da je to taj međuprostor, turbulencija prije smirivanja... Ipak, ljudi su ljubazni, to me uvijek oduševi. Imam neke planove s tim ciklusom, uz koji idu i dva fotoeseja, no o tom potom. Jedna moja hrvatska knjiga prevodi se, ali to ide sporo. Imam i neka suizdanja koja bi trebalo pogurati, jedno u Španjolskoj, jedno u Hrvatskoj i jedno u Koreji... Onda su

tu konferencije. Ove godine preskačem japanski Cultural Typhoon što mi je žao, jer mi je već pomalo tradicionalan i donosi dosta napredne metodologije uvijek, ali ne uspijevam sve financijski i vremenski zatvoriti. Uvijek se više toga dobrog propusti, nego uspije učiniti...ali to je tako. Za koji dan letim u Španjolsku na Culture&Power, a onda naravno Hong Kong, ovogodišnji Crossroads, pa ljetni odmor... Jadran... mmmmmmm roštiljanje ("tackanje" grančicom ružmarina!) i ružnjikavi stari turisti koji mirišu po kokosovom ulju i pregrijanoj plastici i vuku noge po asfaltu u gumenim šlapama...yes!!!!

svi? Hm...sorry mister Williams, nema ništa svakodnevno ili obično u mojoj kulturi, nema i gotovo. Odbijam. A ako i ima, to je sve sama uljudnost i uljudba. Treba čitati Norberta Eliasa: viljuška, nož, ubrus, korejski metalni štapići. Kapadokijsko i tokijsko samousavršavanje dlanom. Kulturalni studiji. Tko tebe kamenom, ti njega tvrdo ukoričenim djelima Michela Foucaulta. Ubiti ga neće, mrcinu...ali nek osjeti... čistu kulturu.

P: Jesi li kulturalan?

O: Da, da! O tome ne vrijedi dvojiti. Naučio sam od nonota (opet padeži!) nekoliko latinskih poslovice i ne libim se pompozno posegnuti za njima. Ugibam se prolaznicima koji žure. Za Kamova je grubijan onaj tko se ne zna ugibati na pločniku i smeta prometu ljudi i vozila, to mi je zgodna dijagnoza, makar mi je suvremena kamovofilija poprilična misterija... kome se čita ta pubertetska masturbacija koju bi i jedan superdosadni i superprovincijalni Kranjčević mogao nositi u zubima i tresti ko književni rotvajler...Bio je sirota Kamov uzburkan i napaljen i to je objavio malograđanski zapjenjenoj Kroaciji, super. Čista avangarda...to je taj vaš kulturni šok... Evo vidite, o književnosti zborim. Kulturalan sam, dakle, čudo jedno. Zaslužujem arnoldovsko udivljenje (mislim tu na stanovitog ocvalog Đuru Arnolda koji je u Hrvatskoj imao istu funkciju kao u Engleskoj Matthew Arnold)... tko zna nisu li svi Arnoldi na svijetu mrzovoljni konzervativci dobrih namjera...ta-kve stvari me zabavljaju... Kulturalan momak, da, da. Ustajem oronulijim građanima u vlaku podzemne željeznice, osim kad se pravim da spavam. Kišem u maramicu. Ne prdim u operi, nego čekam i patim kao i svi. Kao i